

## **A SZERB SZK ALKOTMÁNYMÓDOSÍTÁSÁNAK NÉHÁNY ALAPVETŐ KÉRDÉSE**

---

### **I. AZ ALKOTMÁNYMÓDOSÍTÁSOK ELVI MEGOLDÁSAI**

#### *1. A szerb SzK mint a nemzetek és nemzetiségek öngazgató és állami közössége*

A JSzSzK alkotmányfüggelékeinek elfogadásával közösségünk társadalmi-gazdasági és politikai fejlődésének fontos szakasza zárult le, egyúttal iránnyt szabva a szocialista köztársaságok és autonóm tartományok keretén belül a társadalmi-gazdasági és politikai viszonyok továbbfejlesztésének a népek és nemzetiségek egyenjogúságának sokoldalúbb kifejezése és a dolgozók, valamint a polgárok közvetlen döntéshozatala által.

Ezért feltétlenül szükséges, hogy a Szerb SzK alkotmányának módosításával kapcsolatos küszöbönálló vitába széleskörűen és demokratikus módon kapcsolódjanak be a dolgozók, a polgárok, a köztársaság, az autonóm tartományok és községek öngazgató egységei, hogy ezzel hozzájáruljanak a Szerb SzK-nak mint a népek és nemzetiségek demokratikus öngazgató közösségének további építéséhez.

A köztársaságok és tartományok társadalmi-gazdasági és politikai egységének, kölcsönös viszonyának és szervezetének összefogó vázát a jugoszláv föderatív közösségen belül, az egységes, öngazgató szocialista termelési viszonyok, a dolgozók és a társult munka egységes és alkotmányilag biztosított helyzete, valamint az öngazgatás egységes, alapvető elvein alapuló község kell, hogy képezzék.

Ezeknek az elveknek tehát kifejezésre kell jutniuk a Szerb SzK egységében, mint a dolgozók, polgárok, egyenjogú népek és nemzetiségek öngazgató és állami közösségében.

Társadalmunk ilyen eszmei-politikai fejlődése a népek és nemzetiségek mind nagyobb egyenjogúsága, a köztársaságok és tartományok felelőssége az egységes politikaért és saját előrehaladásukért — teljes mértékben nyilvánvánul a Szerb Kommunista Szövetség Harmadik Értekezletének és tartományok társadalmi-politikai szerveinek állásfoglalásában. Egyöntetűen elfogadott fel-fogás, hogy a Szerb Szocialista Köztársaságot úgy kell kiépíteni, mint a dolgozók és polgárok, népek és nemzetiségek demokratikus, öngazgató szocialista közösségét és szuverén állami közösségét a szerb népnek, nemzetiségeknek és más népeknek, melyek területen együtt élnek, egyesítve a szocialista társadalom kiépítésének közös tartós érdeke által.

A Szerb SzK társadalmi-politikai és alkotmányos rendszerének a fenti elvek szerint kell kialakulnia és fejlődnie, a társadalmi viszonyok öngazgató rendezésével úgy, hogy a Szerb SzK Alkotmányának kell biztosítania a rendszer teljességét, míg az így konstituált rendszer megvalósítása a Köztársaság és tartományok feladata a dolgozók és polgárok döntő szerepe mellett, a társult munka alapegységeiben, a különböző öngazgató szervezetekben és községekben, a társadalmi-politikai alapközösségekben. Belgrád városnak is, mint több köz-

ségből álló sajátos társadalmi-politikai közösségnek, helyzetét és feladatkörét tekintve, meg kell találnia a helyét a Szerb SzK öngazgató felépítésében.

Ezzel összhangban a Szerb SzK Alkotmányának érvényre kell juttatnia a köztársaságot, mint demokratikus öngazgató állami közösséget, amelynek keretében az autonóm tartományok egyúttal a jugoszláv föderalizmus alkotó elemei is. A tartományok alkotmánytörvényében megfelelő módon kellene biztosítani az autonóm tartományok felelősségét a társadalmi-politikai és alkotmányos rendszer egységének megvalósításában.

## 2. A köztársaság funkciói és megszervezésének elvei

A köztársaság funkcióit a Szerb SzK helyzetének és belső felépítésének kell meghatározni. Figyelembe kell venni a köztársaság jellegét, mint öngazgató állami közösséget, a köztársaság és az autonóm tartományok jogait és kötelezettségeit a társadalmi-politikai rendszer egységes elvének megvalósítása terén, és felelősségüket ennek a rendszernek a kiépítésében.

A köztársaság funkcióit demokratikus öngazgató jellege határozza meg, amely biztosítja a dolgozók és polgárok, a munka- és egyéb szervezetek azonos társadalmi-gazdasági és politikai helyzetét. Ennek folytán a társult munka alapszervezeteinek, a községeknek és más szervezeteknek helyzete azonos kell, hogy legyen a köztársaságban, mivel egész társadalmi és politikai rendszerünk elfogadott alapelveiről van szó. Az említett elvek megvalósítása, a megfelelő funkciók megállapítása és egyes szervek hatáskörének meghatározása helyet kell, hogy kapjanak mind a Szerb SzK Alkotmányában, mind a tartományok alkotmányában, a köztársasági és tartományi törvényekben, valamint a községi statútumokban.

A Szövetségi Alkotmány módosításával változnak az eddigi viszonyok a szövetségi és a köztársasági törvényhozás terén. Erre való tekintettel a Szerb SzK Alkotmányának megfelelő megoldásokat kell találnia a köztársasági törvényhozással kapcsolatosan, figyelembe véve a további deatizáció szükségességét a társadalmi viszonyokban, valamint a községek kiterjedtebb és közvetlenebb meghatalmazásának (jogköreinek?) szükségességét. Szem előtt kell még tartani az autonóm tartományok új helyzetét is, mely abból adódik, hogy a dolgozók és a polgárok, a népek és a nemzetiségek szuverén jogaik legnagyobb részét a tartományban valósítják meg. Innen ered a tartományok külön törvényhozó funkciója. Mindez megfelelő módon kifejezésre jut a JSzSZK Alkotmányának függelékeiben.

A köztársaságok és a tartományok új alkotmányjogi helyzete és a Szerb SzK összetett belső felépítése alapján feltétlenül kifejezésre kell juttatni a Szerb SzK Alkotmányában, és az autonóm tartományok alkotmányában a Szerb Szocialista Köztársaságnak öngazgató, társadalmi-politikai, gazdasági és állami egységét. Ennek az egységnek a dolgozók és polgárok, a népek és nemzetiségek közös akaratán kell nyugodnia, hogy alapvető érdekeiket Közös érvényesítsék a köztársaságban.

A közös érdekeket a Szerb SzK Alkotmányában és az autonóm tartományok alkotmány törvényében kell megjelölni mégpedig úgy, hogy az alapvető társadalmi viszonyok a társadalmi-gazdasági rendszer tekintetében (a dolgozók helyzete a társult munkában, a tulajdonjog, a jövedelem elosztásának alapvető elvei stb.) egyöntetű módon jussanak kifejezésre, hogy biztosítsák a köztársaság alapvető öngazgató és társadalmi-gazdasági berendezését.

Az említett alkotmányokban helyet kellene biztosítani a társadalmi-politikai rendszer alapvető intézményeinek (a polgárok helyzete és jogai, a hatalom rendszerének elvei, a bíróságokról szóló alapelvek, a községek egységes helyzetének elemei stb.), meghatározva a köztársaság politikai és állami berendezésének alapjait. Így a közös érdekeknek megfelelően a köztársaság szűkebb területén — a tartományok pedig a saját területükön — törvényekkel, más eljárásokkal és intézkedésekkel rendeznék és biztosítanák az alkotmányos elvek megvalósítását.

A Szerb SzK egységének teljesebb biztosítása érdekében, a köztársaság dolgozóinak és polgárainak, népeinek és nemzetiségeinek közös érdekei

alapján — a fentiek mellett — bizonyos társadalmi viszonyokat és kérdéseket köztársasági törvénnyel kellene egyöntetűen rendezni a köztársaság egész területén. Itt mindenekelőtt azokról a kérdésekről van szó, amelyeket természetüknél fogva a Szerb SzK Alkotmányában szabályozni nem lehetne, de a köztársaságban egyöntetű megoldásuk szükségszerű (a köztársaság határain való változtatás, a köztársasági allampolgárság, a zászlóhasználat, az állami szervek bélyegzői stb.).

A közös alkotmányos elvek szellemében az egyéb társadalmi viszonyokat az autonóm tartományok önállóan rendeznék. Emellett feltétlenül szükséges volna, a köztársaság és a tartományok gazdasági és politikai fejlődésének lényeges kérdéseiben az álláspontokat előzőleg összeegyeztetni, mert ez egyöntetű megoldásokhoz vezethetne.

A Szerb SzK Alkotmánya rögzítse a köztársaság megszervezésének alapelveit, mert általánosan elfogadott elv, hogy az öngazgató szervezkedés alapvető joga minden társadalmi-politikai közösségnek, és a köztársaság megszervezése az együttműködés, illetve az öngazgató megbeszélés szükségszerűségén alapszik.

Anélkül, hogy a részletekbe bocsájtkoznánk, figyelmet érdemel a Köztársasági Képviselőház szervezésének kérdése az alkotmánymódosítások mai fázisában. Ezzel kapcsolatban meg kellene vizsgálni a Köztársasági Képviselőház döntéshozatalának módszereit, különös tekintettel a törvényhozásra és a Képviselőház összetételére. Biztosítani kellene, hogy azokról a kérdésekről, amelyek a köztársaság szűkebb területére vonatkoznak, e terület megválasztott képviselői döntsének.

A Szerb SzK Alkotmánya megszabja a Köztársasági Végrehajtó Tanács és a köztársasági közigazgatás megszervezésének és működésének feltételeit. A Köztársasági Végrehajtó Tanács és köztársasági közigazgatás funkcióinak megállapításakor nem lehet mellőzni azt a körülményt, hogy az autonóm tartományok saját területükön külön biztosítják a politikai-végrehajtó és közigazgatási funkciókat. A Szerb SzK Alkotmányának szabályoznia kell a köztársaság és autonóm tartományok legfelsőbb bíróságainál az elvi álláspontok összehangolását. Ezzel kapcsolatban hasznosítani kell Szerbia Legfelsőbb Bíróságának és a tartományok bíróságainak eddigi gyakorlatát.

Az alkotmányfüggelékek szerint alapítják meg a tartományok alkotmánybíróságukat. A Szerb SzK Alkotmányának viszont meg kellene határoznia Szerbia Alkotmányvédő Bíróságának illetékességét és hatáskörét, míg az alkotmánytörvények konstituálnák a tartományi alkotmányvédő bíróságokat és azok funkcióit.

### *3. Az autonóm tartományok helyzete a Szerb SzK öngazgató államberendezésében*

Társadalmi-politikai és alkotmányos rendszerünkben az autonóm tartományok mint demokratikus, öngazgató, társadalmi-politikai közösségek jelentkeznek — a Szerb SzK Alkotmánya és a közös érdek alapján a köztársaságban is.

Alkotmányos és politikai rendszerünkben a tartományok sajátos jellemvonásokat öltenek, mivel egyszerre képezik a jugoszláv föderalizmus elemeit és a Szerb SzK alkotó részeit. Ilyen jellegzetességek tükrében kell, hogy jelentkezzen a tartományok önállósága. Arányosan hozzá kell járulni a Szerb Szocialista Köztársaság és egész szocialista közösségünk fejlesztéséhez, de teljes felelősséget kell vállalni a saját társadalmi-gazdasági és politikai előrehaladásuk iránt is.

A tartományok helyzetének alkotmányos meghatározása kifejezi azt a történelmi tény, hogy a tartományok a népfelszabadító háborúban és a szocialista forradalomban, a jugoszláv népek és nemzetiségek közös harcában jelentkeztek; a lakosság — népek és nemzetiségek — szabad akaratának nyilvánításával egyesültek a Szerb Szocialista Köztársaságban a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság keretén belül.

Az autonóm tartományok megalakulása és fennállása társadalmi-politikai és alkotmányos rendszerünk valóságát tükrözik. A Szerb Kommunista Szö-

vetség Harmadik Értekezetén a köztársaság továbbfejlesztése, a nemzeti egyenjogúság erősítése, a tartományi önkormányzat, valamint a munka- és egyéb szervezetek öngazgatásának kiterjedélyesedése, mint a Szerb SzK összetartalan érdeke jelentkezett.

Az autonóm tartományok helyét a Szerb SzK Alkotmányában, a Szövetségi Alkotmányfüggelékben a Szerb Kommunista Szövetség Harmadik Értekezetének eszmei-politikai állásfoglalása, valamint a Szerb SzK első felépítésének sajátosságai kell, hogy meghatározzák. Ezért a Szerb SzK Alkotmánya a tartományokat úgy kezelné, mint nagyobb társadalmi-politikai közösségeket, amelyek beépültek a köztársaság társadalmi-gazdasági és politikai rendszerébe.

A tartományok új helyzete széles körű lehetőséget nyújt a gyorsabb és sokoldalúbb felődéshez, és alapot a meghatározott társadalmi viszonyok egyöntetű szabályozásához a köztársasági alkotmányban és a tartományok alkotmánytörvényében. Így lehetőség nyílik a közös funkcióknak törvényekkel való szabályozására, valamint a köztársaság és a tartományok egymás közötti öngazgatási megállapodására.

## II. TÁRSADALMI-GAZDASÁGI RENDSZER

### 1. Általános kérdések

A Szerb SzK Alkotmányának következetesen kell érvényesíteni a társadalmi-gazdasági és politikai rendszer alapelveit — a társadalmi tulajdont és az öngazgatást. Ezeknek az elveknek a közvetlen termelők döntéshozatalban való részvételét kell megvalósítani, mert ebből következnek a társadalmi-politikai közösségek funkcióinak jellegzetességei is.

A társadalmi-politikai közösségek meghatalmazását arra a területre kell korlátozni, amelyen a normatív tevékenység a Szövetségi Alkotmányfüggelék értelmében közös érdekből feltétlenül szükséges. Ebből következik, hogy a Szerb SzK Alkotmányának és a tartományi alkotmánytörvényeknek is tárgyalniuk kell ezt a problémát. Ezzel kapcsolatban az öngazgató viszonyok rendezését ösztönzi, hogy a Szövetségi Alkotmány XXI—XXIII. függelékét közvetlenül alkalmazzák.

Mivel a társadalmi-gazdasági viszonyok bizonyos kérdéseit a köztársaság és a tartományok szabályozzák, szükségesnek mutatkozik a közös funkciók megállapítása a Szerb SzK Alkotmányában, illetve a dolgozók öngazgató megegyezése alapján a köztársasági és tartományi törvényekben.

A bővített újratermelés folyamatában a gazdasági eszközök összevonásában a dolgozóknak fontos szerep jut. Az eszközök összevonásának, centralizációjának feltételeit és módzatait pontosan kell meghatározni a társadalmi-politikai közösségek normatív tevékenysége által. Ez a lehetőség a Szövetségi Alkotmány XXI. függeléké alapján ideiglenes jellegű. A piaci gazdálkodás eszközei és intézményei általában az öngazgató viszonyokat kell, hogy tükrözzék, semlegesítve az államkapitalizmus felújulásának és egzisztálásának, valamint a társadalmi viszonyok etatizálásának lehetőségét. A társadalmi termelésnek még mindig jelentős részét képezi a magánmunka — különösen a mezőgazdaságban —, ezért a Szerb SzK Alkotmányában és a tartományi alkotmánytörvényekben különös figyelmet kell szentelni:

— azoknak a polgároknak társadalmi-gazdasági státusára (szociális helyzetére), akik megélhetésüket magánmunkával biztosítják;

— a magán, illetve személyi tulajdont képező munkaeszközök társadalmi-politikai státusára (tulajdonjogi viszonyoknak);

— a gazdasági és társadalmi kapcsolatok jellegének a társadalmilag szervezett termelés és társult munka, valamint a magánmunka területén.

A Szerb SzK Alkotmányában és a tartományok alkotmánytörvényében kifejezetre kell jutnia a Szövetségi Alkotmányfüggelék lényeges elgondolásainak a dolgozó és a társult munka helyzetéről.

A gazdaság szervezettségének különféle formái és lehetőségei közül különösen jelentősek az érdekelt gazdasági alanyok öngazgató alapjai (meghatározott ágazatok, csoportosulások stb.) és a kamarákban történő tömörülés.

A gazdaság szervezettségének mai fokán a gazdasági kamarákba való tömörülés elengedhetetlen. A köztársasági és tartományi törvények keretén belül a kamarák megszervezésének és munkájának szabályozása öngazdáltsági kérdés. A megszervezés egységes elveit az említett törvények meghozatala alkalmával kellene érvényesíteni.

## 2. A köztársaság és a tartományok feladatköre és az egységes piac

A köztársaságok és autonóm tartományok gazdasági funkciója és felelőssége az egységes jugoszláv piac két összetevője. Ennek megszüldésében különös szerepe van: az árpolitikának, az adórendszernek, a pénzügyi-hitelrendszernek, a társadalmi-politikai közösségek pénzellátásának és a kompenzációs rendszernek.

Az előbbi funkciók tekintetében a köztársaság és a tartományok együttműködése célszerű, ezért a Szerb SzK Alkotmányában és a tartományi alkotmánytörvényekben az együttműködés módjait, a közös érdekeket rendezni kell. Egységes megoldásokat lényegében az azonos köztársasági és tartományi törvények biztosítanak, míg szövetségi szinten az érdekek képviselője a köztársaság és az autonóm tartományok joga. A köztársaság és a tartományok befolyása a pénzügyek elosztása terén és a bővített újratermelésben saját fejlődésük iránti felelősségen alapul és a megfelelő köztársasági és tartományi szervek tevékenységében valósul meg.

A Szerb SzK Alkotmányának és a tartományi alkotmánytörvényeknek kell meghatározni a kárpótlás feltételeit és módzatait, tekintettel azokra az esetekre, amikor bizonyos ágazatok, illetve tevékenységek egyenlőtlen helyzetbe kerülnek az egységes piaci gazdálkodás keretei között. Ugyancsak meg kell határozni a közösségvállalás elveit a társadalmi-gazdasági fejlődés irányításában, a népek és nemzetiségek egyenjogúságának megvalósításában.

## 3. A köztársaság és a tartományok gazdasági funkcióinak néhány kérdése

A köztársaság és a tartományok hatáskörébe a gazdasági funkcióknak csak egy része tartozik, mert a társadalmi-gazdasági viszonyok terén a funkciók nagyobb hányada a társult munka részére van fenntartva, és a dolgozók közvetlen döntéshozatala által valósul meg.

A Köztársaság és autonóm tartományok gazdasági funkcióit nem mint állami érdeket kell meghatározni, hanem mint öngazgató alapon megszerzett gazdaságot.

Az említett funkciók gyakorlása a Köztársaságot és tartományokat a többi köztársasággal való együttműködésre ösztönzi. Az együttműködés a köztársaságon belül is tovább fejlődik, de a szövetségi, köztársasági és tartományi szervek együttműködése is fokozódik.

A köztársaságok és tartományok társadalmi-gazdasági fejlődésüknek a sajátos útját szorgalmazzák, megjelölve a fejlődés távlatát és irányát. A köztársasági társadalmi tervek, mint e politika alapvető eszközei, a fejlesztés elveinek olyan szintézisét kell, hogy képezzék, amelyekben a tartományi társadalmi tervek fontos önálló, öngazgató alapon meghatározott összetevő részek.

A társadalmi tervezés feladatkörét tekintve, nagyobb lehetőséget kellene adni a társadalmi-gazdasági fejlődés közös céljainak megbeszélés útján történő kijelölésére és megvalósítására. A fejlesztési politika egyes területein kifejezésre jutnak a társult munka közös érdekei mind a köztársaságban, mind a tartományokban. A Szerb SzK Alkotmányának és a tartományi alkotmánytörvényeknek lehetővé kell tenni a Köztársaság és a tartományok közös gazdasági funkcióinak megállapítását. Ebben különös fontossággal bír az egyenjogú döntéshozatal rendszere a Köztársaság és a tartományok között. A Köztársaság közös érdekei a köztársasági és tartományi tervekben jutnak kifejezésre. A társadalmi tervből származó közös érdekeket a Köztársaság és a tartományok külön törvényeikkel biztosítják.

### III. A TÁRSADALMI-POLITIKAI RENDSZER NÉHÁNY KÉRDÉSE

#### 1. Bevezető gondolatok

A Szerb SzK Alkotmányában meg kell határozni az öngazgató viszonyok fejlődésének irányvonalát, figyelembe véve a társult munka elsődleges szerepét a társadalmi-gazdasági viszonyokban, a dolgozók elidegeníthetetlen jogát, hogy rendelkezzenek munkájuk eredményével. Ez a jog természetesen csak kivételesen és meghatározott feltételek mellett korlátozható bizonyos mértékben. Figyelembe kell venni továbbá a közösség egyöntetű helyzetét, az autonóm tartományok és a Köztársaság helyzetének és feladatkörének a meghatározását. Ennek értelmében a Köztársaság alkotmányában az öngazgató társadalmi viszonyokat úgy kell továbbépíteni, hogy meggyorsuljon az etatisztikus elemek semlegesítése ott, ahol még észlelhető a jelenlétük.

A Köztársaság társadalmi-politikai rendszerének további demokratizálása érdekében különleges fontossággal bír a tisztségviselők társadalmi és politikai felelősségének konkrétabb meghatározása, a nyilvánosság elvének biztosítása, a népek és nemzetiségek egyenjogúságának biztosítása, a káderpolitika további demokratizálása, a rotáció elvének tiszteletbentartása, a funkciók halmozásának mellőzése stb.

#### 2. A község a Szerb SzK öngazgató és állami felépítésében

Az alkotmánymódosítások második fázisának fontos feladata, hogy a község helyzetét — összhangban az alkotmányos változásokkal — pontosan meghatározza az alkotmányos rendszerben oly módon, hogy megfelelően érvényre jusson a dolgozó és a polgár szerepe.

A Szerb SzK Alkotmányában és a tartományi alkotmánytörvényekben a községnek úgy kell szerepelnie, mint a dolgozók és polgárok, a népek és nemzetiségek közössége, mint munka-, helyi- és érdekközösség.

A Köztársaság politikai rendszerében a községnek olyan öngazgató közösségnek kell lennie, amelyben a dolgozók és a polgárok, a népek és nemzetiségek önállóan, szuverén jogaik alapján jelölik ki a politikai szervezetet, szervezeteket és az öngazgató érdekközösségeket. Ennek alapján a község egyetemes funkciókkal felruházott társadalmi-politikai közösség, amely alkotó eleme nagyobb társadalmi-politikai közösségeknek, s feladatkörét inkább az öngazgató megegyezés mint a klasszikus hatalomgyakorlás szempontjai szerint látta el. Ez nincs ellentétben a község jellegével — mint a Köztársaság és a tartományok politikai szervezetének eleme —, hanem magán viseli a politikai szervezet jellegének változását, és ezzel együtt az állam változását is.

A társadalmi-politikai közösségek pénzelésének rendszerében a község helyzetét az határozza meg, hogy a dolgozók maguk rendelkeznek munkájuk termékeivel és a közös szükségletek pénzellátását öngazgató megállapodással rendezik. Ennek következtében a Köztársaságban és az autonóm tartományokban is az eszközök lényeges decentralizációjára kerül sor, nem zárva ki a lehetőséget, hogy közös érdek alapján bizonyos esetekben az eszközök egyesítése létrejöjjön. Ennek érdekében biztosítani kell a község jogi és tényleges önállóságát a pénzellátás terén.

A község jogszabályzási feladatkörében az alábbi megoldások lehetségesek: — bizonyos viszonyokat a község csak a törvényes meghatalmazások alapján szabályozza;

— meghatározott jogkörben törvény állapítaná meg az alapelveket, amelyek szerint a község meghozná előírásait;

— egyéb társadalmi viszonyok rendezése terén a község önálló volna.

A köztársasági és tartományi alkotmányos rendelkezéseknek megfelelő módon kell meghatározni a helyi közösségek feladatkörét és helyzetét öngazgató és politikai rendszerünkben. A köztársasági és tartományi törvényeknek, valamint a községi statútumoknak a helyi közösségek helyzetét részletesen kell szabályozni. Biztosítani kell a helyi közösségek öngazgató továbbfejlesztését, figyelembe véve a szociológiai és gazdasági struktúra változatoságát és a különbségeket a falusi és az ipari központokban levő helyi kö-

zösségek tevékenykedése között. A szükséges alkotmányos rendelkezésnek biztosítania kell a helyi közösségek — az öngazgatás területi formái — erőteljes és sokoldalú fejlődését, kizárva a társadalmi-politikai közösségekkel való azonosítás lehetőségét.

A helyi közösségek anyagi helyzetének javítása és pénzelése elvi síkon pénzügyi önellátással oldódna meg. A társadalmi tevékenység érdekközösségei (művelődés, kultúra, egészségügy stb.) lehetővé tették a szolgáltatások igényelői és nevezett területeken dolgozók érdekeinek megfelelőbb összehangolását. A köztársasági és tartományi alkotmányos megoldásoknak kell a továbbfejlődést megalapozniok, elkerülve a szűkkörű bezárkózás lehetőségét, mégpedig a képviselőtestületek választott küldötti rendszerének megszervezése, az öngazgató megállapodás szerinti pénzelés, valamint a társult munka megfelelőbb képvisellete alapján az említett érdekközösségekben.

A községek öngazgató elveken nyugvó együttműködése egyúttal további fejlődésük feltétele. Az öngazgatás ilyen megszervezése a Szerb SzK összetett belső felépítését és a tartományok sajtóságos helyzetét tükrözik. A Köztársasági és tartományi alkotmányos megoldásoknak serkenteniök kell a községek együttműködését, lehetőséget adva a községek bizonyos funkcióinak gyakorlására a községek közötti közösségek — és egymás közötti — együttműködésében. A Köztársaság Alkotmányában és a tartományi alkotmánytörvényekben külön figyelmet kell szentelni a községek és a nagyobb társadalmi-politikai közösségek (köztársaságok és tartományok) viszonyának, tekintettel arra, hogy a község ezeknek az alkotó része és alapvető társadalmi-politikai közösség, amelynek befolyása a nagyobb társadalmi-politikai közösségekben a képviselő-testületek és szervek, a delegált képviselők által valósul meg. A községnek jelentősebb szerepe lesz a nagyobb társadalmi-politikai közösségek politikájának irányításában, a funkciók megállapításában és gyakorlásában.

### 3. A képviselőházi rendszer néhány elvi kérdése

Öngazgató rendszerünkben a társadalmi-politikai közösségek képviselő-testületei képezik a legfontosabb szerveket, mert ezekben valósul meg az öngazgató megállapodások folyamata és az érdekek összeegyeztetése, melyek által a munkásosztály politikai hatalma valósul meg. A képviselőtestületek döntései a megfelelő társadalmi-politikai közösség öngazgató alanyainak közös érdekkörét szolgálják.

Az eddig szerzett tapasztalatok alapján a társadalmi-politikai közösségek képviselő-testületeinek megszervezésében, az öngazgató bázis és a képviselő-testületek szorosabb kapcsolatát kell szorgalmazni és felülvizsgálni a képviselő-testületek kiküldött képviselói rendszerének kiépítését. A képviselő-testületek (községi, tartományi, köztársasági) döntéshozatalának fő jellemvonása a megegyezés, valamint a demokratikus öngazgató érdek összeegyeztetése.

Köztársasági és tartományi alkotmányos rendelkezésekkel, községi státúumokkal kell meghatározni a képviselő-testületek, politikai-végrehajtó, öngazgatási és más szervek feladatkörének és szervezésének lényeges kérdéseit. Felül kellene vizsgálni a községi képviselő-testület elnökségének intézményét is. A Köztársasági Képviselőház Elnökségének funkciói kapcsán ki kell emelni azt, hogy a Szövetségi Alkotmányfüggelék szerint a köztársaságok és tartományok egyenjogúan és függetlenül vesznek részt a döntéshozatalban, az egységes álláspontok és vélemények kialakítását pedig öngazgató megállapodással kell biztosítani.

A Szerb SzK Alkotmánya és a tartományok alkotmánytörvényei lehetőséget kell, hogy adjanak a községek, a tartományok és a Köztársaság képviselő-testületei, valamint a társult munka öngazgató testületei, érdekközösségei és társadalmi-politikai szervezetei között a széleskörű együttműködésre.

Újvidék, 1971. október 15.

Vajdaság SzAT Képviselőháza összes tanácsainak alkotmányjogi kérdésekkel foglalkozó közös bizottsága